

Imme Tonkes vertelt in iedere Arco over haar ervaringen met improviseren als werkvorm in de (viool)les. Deze keer speciaal voor pubers een latin nummer met begeleidingstrack.

Improviseren op La Luna

Imme Tonkes

Op vrijdagavond repeteert het vioolensemble met vijf middelbare scholieren. Hun niveau is voldoende om leuke samenspelstukken te spelen. Ze zijn in meer of mindere mate handig met positieospel en staan er open voor om allerlei soorten muziek te leren spelen. Met improvisatie heeft één leerling uit het groepje eerder ervaring opgedaan. De andere leerlingen zijn dit niet gewend. Ik ben benieuwd of ze toe willen happen

Na een periode met klassiek bezig te zijn geweest probeer ik het nummer La Luna uit, dat driestemmig is uitgegeven in de jazzmethode van Martin Norgaard. Pubers zijn vaak onbekend met jazz. Ik kies daarom voor dit toegankelijke latin nummer.

Ze vinden het een goed stuk met een uitdagend ritme. De weken erna studeren ze in de les en de repetitie de partijen in en krijgen hierdoor een gevoel voor stijl en speelwijze van dit nummer. We maken ook een begin met improviseren in het sologedeelte. Traditioneel in de jazzwereld wordt eerst het thema gespeeld en improviseren de musici vervolgens om beurt op een akkoordbegeleiding.

Martin Norgaard maakt in zijn methode kleine, concrete stapjes richting jazzimprovisatie. Soleren in La Luna kan met de A mineur-ladder op een eenvoudige akkoordopvolging. De groovy begeleidingstrack op de cd legt een uitnodigend tapijtje voor de solisten. Het lekkere ritme, waar je als vanzelf op inhaakt, helpt de schroom te overwinnen en in het gevoel te komen dat je wel móet meespelen.

Latin idioom

Op de eerste repetitie nemen we het hele nummer globaal door, en laten bij het sologedeelte de enigszins ervaren improvisator van het stel soleren in A mineur. De lessen erna besluit ik het soleren stapsgewijs op te bouwen, zodat er meer bewustzijn ontstaat van het latin idi-

oom. Pubers willen dat het goed klinkt en zijn kritisch op zichzelf. Een succeservaring binnen een beperkt kader lijkt me beter dan in het diepe springen met deze groep.

We beperken ons daarom de komende les tot het eenvoudig voor- en naspelen van melodietjes met de tonen A, B en C op de begeleidingstrack van de cd. In het begin verzint de docent de melodietjes en de groep speelt dit na. Als dat goed wordt opgepakt, spelen de leerlingen om beurten voor en herhaalt de groep.

De eerste spelregel is: begin altijd op A (open A-snaar). De tweede spelregel is: je hebt twee maten de tijd voor je melodietje.

Hoe een eenvoudige opdracht nog tot zoveel verwarring kan leiden! Hoe het (puber)brein uit te nodigen om heldere muzikale fragmenten te produceren? Sommige leerlingen spelen te veel noten, waardoor niemand het nog kan herhalen. Andere leerlingen spelen andere dan de afgesproken noten; spelregel gebroken! Iemand bevriest van schrik en speelt niets.

Wat te doen? En vooral op welk moment?

Al snel komt de derde spelregel aan de orde: houd het simpel! Zorg dat je wat je voorspeelt ook zelf kan naspelen. Zelfs op één toon kun je al een leuk ritme maken.

Het voelen van een periode van twee maten en daarbinnen je melodietje maken blijkt op zich al een oefening. Het goede moment om in te zetten op de begeleidingstrack geeft sommige leerlingen stress. We oefenen daarom eerst zonder cd en nemen de tijd voor aarzelingen en verwarring. Daarna gebruiken we de cd-begeleiding en tellen hardop mee om elkaar te helpen.

Ritme en timing

De volgende week spelen we eerst de A mineur-ladder over twee (of drie) octaven en het gebroken akkoord. Normaalgesproken is dit saai, maar nu blijkt het direct nuttig voor het

La Luna

soleren. We herhalen de opdracht om een twee maten-melodietje te bedenken met de tonen A, B en C. Wanneer klinkt het latin? We ontdekken dat achtste noten, beweging, herhaling, rusten en syncopen goed werken. Ritme en timing dus vooral. Ze beginnen de taal van dit nummer op te pikken in hun eigen improvisaties.

De leerlingen blijken zich hier goed in te ontwikkelen. Kennelijk is dit ritmisch improviseren voor hen precies wat ze nu nodig hebben. Het klinkt goed en niet kinderachtig, ook al is er de beperking van weinig tonen. Die ene leerling met moeite om in te zetten voelt de periode van twee maten goed aan. De ander heeft al een echte latin feeling in de vingers. De verlegen leerling beperkt zich netjes tot de opdracht en klinkt zekerder. De durfal vliegt lachend uit de bocht door iets nieuws te proberen.

Als extra variant voegen we nu naar keuze het lage, midden of hoge octaaf in. Niet echt moeilijk. Wel goed voor wat extra uitdaging en een snelle reactie. Spelenderwijs leren ze het toonmateriaal van laag tot hoog goed kennen.

Als het voor- en naspelen lekker loopt, voeren we een vraag-antwoordspel in. De docent speelt een motief beginnend op een E (D, E, F, G). Een leerling antwoordt op een A (B, C)-melodie. Daarna doen we dit vraag en antwoord spel in duo's tussen twee leerlingen een aantal keer achter elkaar om er goed in te komen. Als de beperking van drie tonen begint te benauwen, kun je ook vijf of acht tonen in A mineur gebruiken.

Tot slot van de les mag iedereen door elkaar met de cd meespelen, zonder spelregels. Gewoon maar wat uitproberen in alle vrijheid na zoveel regeltjes.

Spanningsopbouw

De volgende weken ben ik van plan deze opdrachten te herhalen en verder uit te werken tot de volgende opdrachten:

- het nabootsen van een twee maten-melodietje dat begint op A, C of E (uitgaande van het A mineur-akkoord dus. Herkennen de leerlingen de begintoon? Zit het akkoord in hun gehoor en kunnen ze het snel vinden op het instrument?)
- een vraag-antwoord door een persoon improviseren, dus totaal een frase van vier maten
- een langere solo van zestien maten, waarin je vrij bent te doen wat zich aandient. Kun je zo spelen dat de muziek zichzelf aandient? Je begint op een akkoord toon en luistert naar wat er ontstaat. Je hoort aan de muzikale begeleiding wanneer het 'chorus' eindigt en geeft je solo door aan de volgende speler.
- en tips om een solo op te bouwen zoals: begin rustig en kijk wanneer zich spanningsopbouw met snellere of hogere tonen

ontwikkelt. Wanneer voel je dat het weer afgerond kan worden, zodat het niet eindeloos doorgaat?

Ik ben benieuwd hoever we zullen komen en hoop dat we dit nummer op een uitvoering kunnen laten horen, mét geïmproviseerde solo's. Voor de begeleiding vragen we dan een pianist.

Ik ben al blij verrast dat deze klassiek opgeleide leerlingen, die ik als gastdocent lesgeef, zo open staan voor een ander idioom en het aandurven iets nieuws uit te proberen dat ze zelf scheppen. Licht en klassiek zijn geen aparte werelden meer. ||||

Lesvorm

Voor wie?

individueel of groepsles, niveau enigszins tot redelijk gevorderd

Tijd

vier tot zes lessen van 15 tot 30 minuten.

Doel

ritmisch en melodisch improviseren in latin idioom.

Taak docent

aanbieden van stapsgewijze opbouw en helpen reflecteren.

Materiaal

La Luna uit Jazz Fiddle Wizard van Martin Norgaard